

ПРОСТОРИ ПАМЋЕЊА

SPACES OF
MEMORY

1

Издавач
Одељење за историју уметности
Филозофског факултета Универзитета у Београду

За издавача
проф. др Милош Арсенијевић,
декан Филозофског факултета у Београду

Уредници
др Александар Кадијевић, редовни професор
др Милан Попадић

Рецензент
проф. др Симона Чупић

Ликовно-техничко уређење
ЦМХ

Штампа
Службени гласник, Београд

Тираж
300

ISBN 978-86-88803-33-5

Издање је реализовано средствима Министарства просвете, науке и технолошког развоја
Републике Србије, на основу решења 451-03-3224/2012-14-2, од 20.5.2013. године

ПРОСТОРИ ПАМЋЕЊА

Зборник радова

Том 1

Архитектура

SPACES OF MEMORY

Collection of works

Том 1

Architecture

Београд

2013

Садржај / Table of Contents

РЕЧ УРЕДНИКА | vii

Олга Шпехар

МЕМОРИЈАЛНЕ ПАЛАТЕ У РИМСКОМ ЦАРСТВУ У ДОБА ТЕТРАРХИЈЕ (293-324): АРХИТЕКТУРА ВЛАДАРСКОГ КУЛТА | 1

Jasmina S. Ćirić

DÉCRYPTAGE DU MUR : L'ARBRE DE VIE DANS L'ARCHITECTURE BYZANTINE TARDIVE | 17

Branislav Cvetković

"MEMORIAL" ARCHITECTURE IN LATE MEDIEVAL SERBIA: AN ISSUE OF METHODOLOGY AND SOURCES | 31

Иван Стевовић

ИСТОРИОГРАФИЈА КАО ПРОСТОР ПАМЋЕЊА: ТРЕНУТАК И НЕДОКУЧИВА БУДУЋНОСТ | 42

Saša Brajović

THE CULT OF THE VIRGIN AS THE FOCUS OF SACRAL TOPOGRAPHY OF THE CITY OF PERAST AND THE BAY OF KOTOR | 53

Vera Dubrovina

PYRAMID AND OBELISK IN THE ARCHITECTURAL SYMBOLIC EARLY XX CENTURY RUSSIA | 63

Бранко Чоловић
КАПЕЛЕ И НАДГРОБНИЦИ КАО ВИД САМОИДЕНТИФИКАЦИЈЕ СРБА У
ДАЛМАЦИЈИ | 72

Љубодраг П. Ристић
АРХИТЕКТОНСКО НАСЛЕЂЕ У СРБИЈИ XIX ВЕКА (БРИТАНСКИ ПУТОПИСИ
О ОБЈЕКТИМА СПОМЕНИЧКОГ ЗНАЧАЈА) | 91

Игор Борозан
МЕМОРИЈАЛНИ ПЕЈЗАЖ: МИШАРСКО ПОЉЕ 1806-1906. ГОДИНЕ | 111

Милош Станковић
СПОМЕН ХРАМ СВЕТОГ ВАСИЛИЈА ОСТРОШКОГ У НИКШИЋУ | 125

Драгана Ружић
Димитрије Љ. Маринковић
ПЕТАР ПАЛАВИЧНИН: СПОМЕНИК КРАЉУ ПЕТРУ ПРВОМ - МОГУЋНОСТИ
РЕКОНСТРУКЦИЈЕ | 138

Haris Dajč
SAVA SLOPE: ITS URBAN AND HISTORICAL DEVELOPMENT 1867-1914 | 147

Душица Живановић
СПОМЕН ЧЕСМА У ЧАЈЕТИНИ | 160

Виолета Обреновић
СПОМЕНИЦИ ЗАСЛУЖНИМА ЗА ОТАЏБИНУ | 171

Вук Недељковић
СПОМЕНИК СРПСКИМ РАТНИЦИМА 1912-1918. У КРАЉЕВУ | 187

Slađana Žunjić
NJEKOŠEV MAUZOLEJ NA LOVČENU-ISTRAŽIVANJE, TUMAČENJE,
ZAŠTITA | 200

Милан Просен
РУСКИ АРХИТЕКТИ ЕМИГРАНТИ - АРХИТЕКТУРА КАО МЕМОРИЈА | 214

Виктор И. Косик
ПРОСТРАНСТВО ПАМЈАТИ В АРХИТЕКТУРЕ (ИЗ ИСТОРИИ РУССКОГО
ЗОДЧЕСТВА НА БАЛКАНАХ) | 232

Александра Илијевски
АРХИТЕКТУРА МАУЗОЛЕЈА НА НОВОМ ГРОБЉУ У БЕОГРАДУ | 242

Александар Кадиевић
ЕКСПРЕСИОНИЗАМ И СРПСКА МЕМОРИЈАЛНА АРХИТЕКТУРА ИЗМЕЂУ
ДВА СВЕТСКА РАТА | 259

Magdalena Pokrzyńska
MEMORIAL ARCHITECTURE IN LANDSCAPE OF WESTERN POLAND.
SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF GARDEN AND WAYSIDE ARCHITECTONIC
OBJECTS IN ZIELONA GÓRA AREA | 270

Ненад Лајбеншпергер
МЕМОРИЈАЛИ ДРУГОГ СВЕТског РАТА У СЛУЖБИ ДНЕВНО-ПОЛИТИЧКИХ
ПОТРЕБА СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ | 283

Владана Путник
ЕСТЕТИКА И УЛОГА МЕМОРИЈАЛНИХ ПАРКОВА У ЈУГОСЛАВИЈИ НА
ПРИМЕРУ СПОМЕН КОМПЛЕКСА „КАДИЊАЧА“ | 298

Mirjana Roter Blagojević
Marta Vukotić-Lazar
RENEWAL OF A DESTROYED AUTHENTICITY? SIGNIFICANCE OF THE OLD
FAIR GROUNDS AND THE NEW MILITARY HEADQUARTERS RESTAURATION
FOR PRESERVATION OF CULTURAL AND ARCHITECTURAL IDENTITY OF
BELGRADE | 310

Branko Bojović
VREDNOSNI STAVOVI U IZGRADNJI MEMORIЈALA | 325

Paolo Tomasella
BRATSVO I JEDINTSVO. MONUMENTS AND MEMORIALS SHRINES TO THE
YUGOSLAV VICTIMS OF THE SECOND WORLD WAR ALONG THE EASTERN
ITALIAN BORDER. THE CASE OF GONARS | 339

РЕЧ УРЕДНИКА

Први том научног зборника „Простори памћења“ обухвата прилоге тридесет четири стручњака из Србије и света, који су учешћем на истоименом тродневном симпозијуму у Београду априла 2011. год. обогатили културу сећања, прожимајући методологију различитих дисциплина. У средишту њиховог интересовања нашла су се простори памћења, као специфични уметнички, политички, социолошки, антрополошки и психолошки феномени, недовољно проблематизовани у досадашњим студијама. Отуд су у овом зборнику радова, осим посленика уметничке историографије, заступљени и прилози антрополога, психолога и историчара културе. У тематском смислу актуализована је меморијална баштина различитих епоха и регија, са нагласком на њене архитектонско-урбанистичке и естетичке перформансе.

Следећи темељне смернице научног одбора симпозијума, заступљени тумачи су пошлели од чињенице да сваки простор, отворен или затворен, приватан или јаван, из различитих емотивних, идеолошких или естетских побуда заузима одређено место у хијерархији уско персоналних меморија. За разлику од тематски безграничног корпуса концентрисане индивидуалне пажње, која у својој дисперзивној пројекцији постепено бледи и константно се преусмерава ка новим објектима, простори које одређене нације, државе или друштвене групе осмишљавају као места колективне меморије, имају симболички слојевитији и цивилизацијски трајнији значај. Начини одабира места за испољавање колективног поштовања према заслужним претходницима (најчешће ратним херојима и жртвама), прославама просперитетних мирнодопских раздобља или паттерналним идеологијама и друштвеним покретима, сведоче о духовној констелацији средине у одређеном времену, нивоу њене

- Miroslav Pantović
KULT I MEMORIJA: TRI NOVIJE SRPSKE CRKVE | 344
- Ива Бундало
Александра Јевтовић
НОВИ СРПСКИ МЕМОРИЈАЛ – ЦЕНТРАЛНО СПОМЕН ОБЕЛЕЖЈЕ, ИСТОЧНА
ИЛИЦА, САРАЈЕВО | 354
- Иван Р. Марковић
КОНТРУКЦИЈА САВРЕМЕНОГ ИДЕНТИТЕТА МЕМОРИЈАЛНЕ АРХИТЕКТУРЕ
У ПРВОЈ ДЕЦЕНИЈИ 21. ВЕКА | 365
- David S. Bathory
APPLIED PSYCHOLOGICAL TRAUMA THEORY AND ITS REFLECTION IN
ARCHITECTURE: WOUNDS AND MEMORIALS | 375
- Slobodan Danko Selinkić
PEJZAŽI SEĆANJA | 395
- Danilo Trbojević
МАТЕРИЈАЛИЗАЦИЈА СЕЋАЊА НА ЗЛО: УПОРЕДНА АНАЛИЗА
АРХИТЕКТОНСКИХ РЕШЕЊА И КОНЦЕПЦИЈА ПОСТАВКИ У АМЕРИЧКОМ МУЗЕЈУ
НОЛОКАУСТА У ВАШИНГТОНУ, МЕМОРИЈАЛНОМ МУЗЕЈУ БУХЕНВАЛД I
МЕМОРИЈАЛНОМ ЦЕНТРУ АУШВИЦ | 412
- Jeremy Howard
SHOULD AULD ACQUAINTANCE BE FORGOT. FOR AULD LANG SYNE?:
SCOTTISH SCHOOLS COMMEMORATE (SCOTLAND STREET AND GEORGE
HERIOT'S AS BEACONS OF THE PAST) | 429
- Дијана Милашиновић Марић
ПОЕТИКА МЕМОРИЈАЛА У ДЕЛУ АРХИТЕКТЕ
СВЕТИСЛАВА ЛИЧИНЕ | 445

Danilo Trbojević

**MATERIJALIZACIJA SEĆANJA NA ZLO: UPOREDNA
ANALIZA ARHITEKTONSKIH REŠENJA I KONCEPCIJA
POSTAVKI U AMERIČKOM MUZEJU HOLOKAUSTA U
VAŠINGTONU, MEMORIJALNOM MUZEJU BUHENVALD
I MEMORIJALNOM CENTRU AUŠVIC**

„Arhitektura – to je hronika sveta, ona zbori i kada začute legende i pesme i kada ništa više ne kazuje o nestalom narodu“¹

Upotreba arhitekture u svrsi približavanja narativa memorijalnim muzejima i prostorima posvećenim Holokaustu čini polje istraživanja koje zahteva interdisciplinarni pristup. Primere arhitekture i postavki Američkog muzeja Holokausta (USHMM), Memorijalnog muzeja Buhenvald i Memorijalnog centra Aušvic analiziram kako bih ukazao na upotrebu arhitekture kao nosioca različitih narativa i atmosfere ali i pokazatelja uticaja društvenog konteksta.

Analiza se ne svodi samo na prostor unutar memorijala ili samu arhitekturu građevine već i na prostor oko memorijala. Kroz analizu spoljašnje i unutrašnje arhitekture navedenih memorijalnih centara istražujem načine na koje je ostvarena ova simbioza prostora i ideje o sećanju koji on čuva.

---

¹ *Beogradsko Staro sapmiše 3+1*, zbornik radova, Serbia nostra i urbanistički zavod Beograda, Beograd 2008, str. 45.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

725.94(082)

726.8/.9(082)

316.75:930.1(082)

ПРОСТОРИ памћења : зборник радова =
Spaces of Memory : collection of works.
#Том #1, Архитектура = Architecture /
[уредници Александар Кадијевић, Милан
Попадић]. - Београд : Филозофски факултет,
2013 (Београд : Службени гласник). - VIII,
456 стр. : илустр. ; 24 cm

Радови на више језика. - Текст ћир. и лат.
- Тираж 200. - Стр. VII-VIII: Реч уредника
/ Александар Кадијевић. - Напомене и
библиографске референце уз текст. -
Библиографија на крају појединих радова.

ISBN 978-86-88803-33-5

а) Меморијална архитектура - Зборници б)
Културна сећања - Зборници
COBISS.SR-ID 203410956